חמרא עתיקא. טעמו מיכר בענבים: **חמרא חדתא.** בנותן טעם. וכל היכא דאיתמר נותן טעם ואין טעמו מיכר הוה שיעורא בששים: **תלא דחמרא ותלא דשיכרא.** חד לאיסור וחד להיתר: **חמירא דחיטי וחמירא דשערי.** חד לחולין וחד לתרומה. ונפלו זה לתוך זה: **וכל מין במינו במשהו.** (ג) לקמן(ד) פסקינן דלאו הלכתא הכי אלא אפילו מין במינו בנותן טעם מותר מטבל ויין נסך: **תבלין שנים וג' שמות והן מין אחד או מין ג' אסורין ומצטרפין** ה"ג במסכת ערלה. ג' שמות והן מין אחד כגון פלפל לבן פלפל שחור פלפל ארוך או מין ג' וג' שמות יש להן אסורין ומצטרפין אם נפלו לקדירה ולא זה כדי לתבל ולא זה כדי לתבל ומצטרפו ותיבלו והן של איסור מצטרפין לאוסרה. ואמר חזקיה הכא דקאמר מין ג' וג' שמות להן מצטרפין אע"ג דתלתא מיני מינהו ובשמא נמי לא שוו: **במיני מתיקה עסקינן.** שכולן טעמן מתוק ומש"ה מצטרפין דטעמן שוה למתק בהן הקדירה: **ורבא אמר לך הא מני ר"מ היא.** ואע"ג דלא שוו לא בשמא ולא בטעמא קאמר דמצטרפין וחזקיה ליתא: **תלא שנפל לגו חמרא.** תלא דאיסור לגו חמרא דהיתר דבדי הכל בנותן טעם דמי נפיל לגויה לא הוי דמי ליה לא בריחא ולא בטעמא שאין היין מבטל ריח החומץ עד ב)שנתרבה לתוכו ולא החומץ מבטל ריח היין משום דרובא חמרא: **אבל חמרא לגו תלא.** משעה שהגיע לאויר הכלי נהפך היין בריחו לריח החומץ וקודם שנתערבו היו שוין בריחן:

ריחיה

[א]חמרא עתיקא בענבי דברי הכל בנותן טעם חמרא חדתא בענבי אביי אמר במשהו ורבא אמר [ב]בנותן טעם אביי אמר במשהו בתר טעמא אזלינן אידי ואידי חד טעמא הוא [ג]דהוה ליה מין במינו ומין במינו במשהו ורבא אמר בנותן טעם [ד]בתר שמא אזלינן והאי שמא לחוד והאי שמא לחוד וה"ל מין בשאינו מינו ומין בשאינו מינו בנ"ט תנן יין נסך שנפל ע"ג ענבים כו' קס"ד חמרא חדתא בענבי מאי לאו בנ"ט לא במשהו הא מדקתני סיפא זה הכלל כל שבהנאתו בנותן טעם אסור כל שאין בהנאתו בנותן טעם מותר מכלל דבנותן טעם עסקינן ואביי מתניתין בחמרא עתיקא בענבי חלא דחמרא וחלא דשיכרא וחמירא דחיטי וחמירא דשערי אביי אמר בנותן טעם בתר טעמא אזלינן והאי טעמא לחוד והאי טעמא לחוד והוה ליה מין בשאינו מינו ומין בשאינו מינו בנותן טעם ורבא אמר במשהו בתר שמא אזלינן [ה]והאי חלא מיקרי והאי חלא מיקרי והאי חמירא מיקרי והאי חמירא מיקרי וה"ל מין במינו וכל מין במינו במשהו אמר אביי מנא אמינא לה דבתר טעמא אזלינן דתניא [ו]התבלין ב' וג' שמות והן מין אחד או מין ג' אסורין ומצטרפין ואמר חזקיה הכא במיני מתיקה עסקינן הואיל וראוין למתק בהן את הקדירה אי אמרת בשלמא בתר טעמא אזלינן כולי חד טעמא הוא אלא אי אמרת בתר שמא אזלינן האי שמא לחוד והאי שמא לחוד ורבא אמר לך הא מני ר"מ היא דתניא רבי יהודה אומר משום רבי מאיר מנין לכל איסורין שבתורה שמצטרפין זה עם זה שנאמר [ז]לא תאכל כל תועבה [ח]כל שתיעבתי לך הרי הוא בבל תאכל חלא [ט]לגו חמרא דברי הכל בנותן טעם חמרא לגו חלא אביי אמר במשהו ורבא אמר [י]בנותן טעם אביי אמר במשהו

ריחיה

ולא בטלי והא דטעמא לא בטיל לא בעי למימר דלא בטיל כלל אלא דלא בטיל כדין שאר איסורים אבל בטל ודאי שפיר כי ידעינן ודאי דנתבטל הטעם כגון ביורה גדולה: **תבלין** של שנים וג' שמות והם מין א'. פרש"י כגון פלפל לבן פלפל שחור פלפל ארוך והם מין ג' וכולן קרוין פלפלין או ג' מיני תבלין כגון פלפל וכמון וקנמון וקשה על זה דבמס' ערלה (פ"ב מ"י) קתני סיפא ר"ש אומר בין ג' שמות והם מין אחד בין ג' מינין והם שם אחד אינם מצטרפין ולפ"ה דפי' דשמות לשון שם ממש בשלמא ג' שמות והם מין ג' משכחת לה כדפי' אלא ג' מינים והם שם אחד היכי משכחת לה כיון דשם ר"ל שם ממש וע"ק דבכל דוכתא הוי פירוש שם איסור כמו השמות הללו [י](דאיזהו נשך (ב"מ דף עד)) לכן נראה דשמות דקאמר הייגו שם לאיסור כמו לא מן השם הוא זה בסוף פ' הזורק (שבת דף קב.) גבי יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ה' חטאות וה"פ הכא תבלין של שנים וג' שמות כגון פלפל לבלאים ופלפל דערלה ופלפל דתרומה דתלתא איסורין וכולן מין פלפלין הם או ג' מינים פלפלים וקנמון ושאר מינים וכולם איסור אחד והשתא ניחא דמשכחת שפיר ג' מינים והם שם אחד כגון מאיסור אחד פי' מתרומה או מערלה או מבלאי הכרם וכן משמע בירושלמי דתנן בפ"ב דמס' ערלה התרומה ותרומת מעשר והחלה והבכורים מצטרפין זה עם זה וקאמר עלה בגמ' לר"ש נגרסא דאע"ג דאמר ר"ש אין ג' שמות מצטרפין מודה הכא שכולם שם תרומה משמע בהדיא דשמות היינו איסורין [יא]: **ורבא** אמר הא מני ר"מ היא. וא"ת א"כ מאי איריא מיני מתיקה דאמר חזקיה אפילו בלא מיני מתיקה נמי מצטרפין משום דכל מה שתיעבתי לך כו' ופרש"י דאה"נ אליבא דרבא ליתא לחזקיה דמוקי לה במיני מתיקה דוקא ול"נ דא"כ אין הלכה כחזקיה מדפליג רבא עילויה והוא בתראה ובשבת ס"פ ר"ע (דף פט:) משמע שהתלמוד תופס עיקר הא לחזקיה דקא פריך התם והתנן תבלין של ב' וג' שמות כו' ואמר חזקיה במיני מתיקה שנו כאן מדקא פריך תלמודא ממילתיה דחזקיה ש"מ דהלכה כמותו לכן נראה לרבא נמי דמוקי לה כר"מ איתא לחזקיה ואע"ג דאמר ר"מ כל איסורים שבתורה מצטרפין ואפילו בלאו מיני מתיקה משום דדרשים כל מה שתיעבתי לך כו' ה"מ כשהאיסורים בעין ואז ודאי מצטרפין תני זית מזה וחלי מזה לחייב אפילו אינם שוים במתיקה אבל כשהם מעורבין בתבשיל שאינם בעין כי ההיא דתבלין ב' וג' כו' ומיירי שמתבל בהם בקדירה אפילו ר"מ מודי לחזקיה דדוקא במיני מתיקה מצטרפין כיון שהם שוים למתק הקדירה אבל אם אינם שוים במיני מתיקה לא מצטרפין כיון שאינם שוין בנתינת טעם בקדירה שזה בא למתק וזה בא לחזק: **כל** שתיעבתי לך בו'. ואפילו למ"ד לאו שבכללות אין לוקין עליו ה"מ כגון יעלין ולולבין דמפקי מכל אשר יעשה מגפן היין וכן כ)חי ומבושל בחמי טבריה דמפקינן מכי אם לאי אם אבל היכא דהאיסור מפורש כל אחד לבדו כגון בכל איסורי דעלמא אי חזינן (ו) מהכא שמצטרפי לא משכחינן ליה לאו שבכללות: **ורבא** אמר בנותן טעם ריחיה חלא וטעמא חמרא. תימה דקשה הלכתא אהלכתא דקי"ל כרבא לגבי אביי וקי"ל (ו) כר' יהושע בן לוי נמי דאמר פרק המוכר פירות (נ"ג דף לו.) דריחיה חלא וטעמא חמרא חלא ור' יוחנן אמר דריחיה חלא וטעמא חמרא חמרא חלא כ)(כרב כהנא) וי"ל דהתם איכא ליישב אחריבא ודרומאי מתני איכפא כ)דר' יוחנן אמר ריחיה חלא וטעמיה חמרא חלא ורבי יהושע בן לוי אמר חמרא כרבא דהכא ומכאן נראה דמותר לקדש בע"ש על היין שריחו חלא וטעמיה חמרא:

מסורת הש"ם

א) שבת פט: ערלה פ"ג מ"י וי"ל דתנן, ב) [חולין קיד:], ג) [עי' תוס' ב"ב לה. ד"ה נותן], ד) [דף עג. ועמ"ש על זה בתוס' פסחים ל. ד"ה אמר רבא וכו' דדש"י דהכא פותר דבריו בחולין קט. ד"ה יתו (לא)], ה) [שנתערבה. רש"לא], ו) [ל"ל מדחזקיה], ז) [חולין ו.], ח) [ל"ל דפרק המקבל קיח.], ט) [ועיין תוס' שבת פא: ד"ה תבלין], י) [זיר לח:], כ) [פסחים מא.], ל) [ל"ל כרבא], מ) [ע"ש היטב בב"ב ובתראה דלפנינו שם ליתא הכי אלא דרומאי מתני משמיה דריש"ל וכו' והיינו דגם ריש"ל ס"ל כר' יוחנן דריחיה חלא וטעמא חמרא חמרא],

גליון הש"ם

תוס' ד"ה מבלל וכו' שלא יהא שפל חמור מעיקר. תמוה לי דנראה מדברים הללו דשלא כמינו בשמשו לאו לאסור גם נותן טעם לפגם דמ"מ הי כמו משהו אבל היכא דמדין מב"מ בשמשו אתינן עלה אין נטל"פ אסור ומש"ה כתבו דבמתן כיון דהטעם אינו מינו לא חמיר ממינו ונטל"פ מותר. אבל לא זכיתי להבין דמה הפרש בזה דגם במין במינו בשמשו נימא בנטל"פ אסור דמשהו מיהו הוי. למה דכתבו תוס' מתחלה ועוד דבמשהו מב"מ וכו' זהו ניחא. דשיעור דבריהם לקמן דאם נימא נטל"פ הוי כמשהו מ"מ הכא דפרכינן לאביי דבתר טעמא אזלינן ממילא בנטל"פ דאין טעמן שוה לא הוי מין במינו. אבל לריש"ל דקאי"ל כרבא דבתר שמא אזלינן ל"ש כן דמה בכך דע"י הפגם אין טעמן שוה מ"מ הא שוה בשמא ואם כן מה חילוק בין היכא דמין בשא"מ במשהו להיכא דמין במינו במשהו לענין נותן טעם לפגם ועש"ג: ד"ה ורבא אמר וכו' דהתם איבא לישנא אחרינא. שם אינו אלא בדריש"ל דקאמר תחילה דהוי חלא ודרומאי גם ריש"ל ס"ל דהוי חמרא חלא ודאי ס"ל דהוי חמרא ולולי דמסתפינא היה נ"ל לגרוס למתוק כ"ז וא"ל רק קתם דהתם איכא ליישב אחריבא דדרומאי דריש"ל ס"ל ג"כ חמרא:

הגהות הב"ח

(א) גמ' חד טעמא הוא ודהוה: (ב) שם והאי חלא מיקרי והאי חלא. נ"ב נראה דבלשון בני אדם אחדי ואחדי חלא מיקרי וגם אחדי ואחדי חמירא מיקרי ולא דמי לתבלין של שני שמות דלא מיקרי בחד שמא אלא בלבד אחרון או בלבד אחרון מיקרי: (ג) רש"י ד"ה וכל מין במינו במשהו (לקמן) בפקינן וכו' ויין נסך) תא"מ. וי"ב ס"א והכי הלכתא דכל מין במינו דינו במשהו ונוסחת זו בפי' רש"י עיקר והגה"ה זו סרוק ע"פ פר"ת דפסקה בתוך פרש"י בטעות גם יתכן דפרש"י דהכא הוי קודם חזרה עיין בהגהת אשרי"י המתחיל רש"י פסק: (ד) תוס' ד"ה מבלל וכו' יותר ממשהו בחלף וא"ה אסרו רחמנא ה"ה נותן טעם לפגם וכו' הלכך מותר וכו' לפגם נמי אסור: (ה) ד"ה תבלין וכו' דפליג בסיפא. נ"ב עיין בדבור הסמוך: (ו) ד"ה כל וכו' אי חזינן מקרא כהכא דמצטרפי לא: (ז) ד"ח וכבא וכו' וקי"ל נמי כר' יהושע בן לוי דאמר:

עין משפט נר מצוה

נב א ב מיי' פט"ז מהל' מאכלות אסורות הלכה לב ומצו לאורן קסח טוש"ע י"ד סי' קלד סעיף ח:

נג ג מיי' שם הלכה יד טוש"ע י"ד סי' לח סעיף ג בהגה ועיין כל זה בכ"י שם:

ד [מיי' שם הלכה לח]:

נד ה מיי' שם הלכה יד טו ועי"ש בהשגות ובכ"מ:

נה ו מיי' שם הלכ' לה וסמג שם טוש"ע י"ד סי' קלד סעי' ו [ובכ"מ אלפס עוד בפ' ערבי פסחים קט.]:

תורה אור השלם

ז. לא תאכל כָּל תּוֹעֵבָה: דברים יד ג

מוסף רש"י

תבלין ב' וג' שמות. פלפל לבן שחור וארוך, או אפילו מן ג' מינין והם (שם אחד) של איסור, אסורין. אם תיבלו בהן את הקדרה, ומצטרפין. לתבלה אם אין בכל אחד כדי לתבל ונצטרפו ותיבלו (שבת פט:). **ואמר חזקיה.** הא דקתני מצטרפין, הכא במיני מתיקה עסקינן. שכולן מיני מתיקה קדירה, אבל מין אחד אין מצטרף (שם). כל שתיעבתי לך. כל שאסרתי לך לתעבו ולהתרחק ממנו, הרי הוא בבל תאכל. עולמית, בכל ענינו שהוא (חולין קיד:).

סו: השוכר את הפועל פרק חמישי עבודה זרה

בת תיהא. פ״ה נוקבין נקב במגופת חבית להריח מיהו לשון בת קשה ופר״ח שיש קנה שקוע תוך החבית ובולט חוץ ומניחין (ג) לתוך קנה קטן כמין דד ומריחין דרך אותו דד ומש״ה להתקיים (ד): להריח עובד כוכבים בין ישראל שפיר דמי: **הפה מותרת.** לזריס: **שאין בה טעם כמון אלא ריח כמון.** ולפי משום דהוסק לא איכפת לן דתרומה אין איסורה איסור הנאה: **רבי מאיר אוסר.** לפי שאחבה את ריח היין: **לרבא.** דאמר לאו מילתא היא ודאי על כורחיה כתנאי אמרה למילתיה ולאו דברי הכל היא דהא ר״מ אוסר וליכא למימר איסור אלא משום ריחא: **לאביי.** דאמר מילתא היא: **לימא כתנאי היא.** מי אמרינן ר׳ יהודה לית ליה דאביי אי דאמרת לא דלמא לעולם אית ליה וטעמא דרבי יהודה הכא דקסבר אין ריח היין נכנס בפת אבל בבת תיהא דריח נפך נכנס בגוף מודי: דברי

ריחיה חלא. יין זה סמוך לעירובו היה ריחיה חלא וטעמיה חמרא ובתר ריחיה אזלינן וכשנתערבו הוה ליה מין במינו: **בת תיהא.** נקב נוקבים במגופת חבית להריח את היין לבודקו אם יכול נקב נוקבים בין ישראל שפיר דמי: **הפה מותרת.** לזריס: **שאין בה טעם כמון אלא ריח כמון.** ולפי משום דהוסק לא איכפת לן דתרומה אין איסורה איסור הנאה: **רבי מאיר אוסר.** לפי שאחבה את ריח היין: **לרבא.** דאמר לאו מילתא היא ודאי על כורחיה כתנאי אמרה למילתיה ולאו דברי הכל היא דהא ר״מ אוסר וליכא למימר איסור אלא משום ריחא: **לאביי.** דאמר מילתא היא: **לימא כתנאי היא.** מי אמרינן ר׳ יהודה לית ליה דאביי אי דאמרת לא דלמא לעולם אית ליה וטעמא דרבי יהודה הכא דקסבר אין ריח היין נכנס בפת אבל בבת תיהא דריח נפך נכנס בגוף מודי: דברי

[ה]ריחיה חלא [ו]וטעמא חמרא חלא והוה ליה מין במינו וכל מין במינו במשהו רבא אמר בנותן טעם [ז]ריחיה חלא וטעמא חמרא חמרא והוה ליה מין בשאינו מינו וכל מין בשאינו מינו בנותן טעם האי [ח]בת תיהא [ט]עובד כוכבים בדישראל ש״ד ישראל בדעובד כוכבים אביי אמר אסור רבא אמר [י]מותר אביי אמר אסור ריחא מילתא היא רבא אמר מותר [יא]ריחא לאו מילתא היא אמר רבא מנא אמינא לה דריחא ולא כלום הוא דתנן [יב]תנור שהסיקו בכמון של תרומה ואפה בו את הפת הפת מותרת לפי שאין [יג] טעם כמון אלא ריחא כמון ואביי שאני התם דמיקלא איסוריה אמר רב מרי כתנאי [יג]הרודה פת חמה ונתנה ע״פ חבית של יין של תרומה ר״מ אוסר ור׳ יהודה מתיר רבי יוסי [יד]מתיר בשל חיטין ואוסר בשל שעורים מפני שהשעורים שואבות מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר ריחא מילתא היא ומר סבר ריחא ולא כלום הוא לרבא ודאי תנאי היא לאביי מי לימא תנאי היא אמר לך אביי לאו מי איתמר עלה אמר רבה בר בר חנה אמר ר״ל [טו]בפת חמה וחבית פתוחה דברי

בת תיהא. פ״ה נוקבין נקב במגופת חבית להריח מיהו לשון בת קשה ופר״ח שיש קנה שקוע תוך החבית ובולט חוץ ומניחין (ג) לתוך קנה קטן כמין דד ומריחין דרך אותו דד ומש״ה נקב בת וגם יש לישב פרש״י שבתוך אותו נקב שנקבו במגופה נותנין קנה קטן ומריחין דרך אותו קנה ומש״ה קרי לה בת:

עובד כוכבים בדישראל שפיר דמי. וקמ״ל דלא גזרינן אטו ישראל בדעובד כוכבים דאסר אביי: **ישראל** בדעובד כוכבים רבא אמר מותר. ל״ל דמיירי שאין העובד כוכבים נותן לו שכר ולא מחזיק לו טובה דחזקת טובה גמי חשיבא הנאה ונמצא משתכר באיסורי הנאה: **אביי** אמר אסור ריחא מילתא היא. וחשבינן ליה כשותה אבל אין לומר דחשבינן (ד) נהנה דל״כ מאי פריך מכמון של תרומה שנכנס ריחו בפת של ישראל שאני תרומה דשריא לישראל בהנאה שאינה של כלום כי הכא דליכא אלא ריחא דמיירי שלא הסיק ישראל את התנור דל״כ כלה התרומה אלא שכהן הסיקו אלא ודאי הכי פליגי מי חשבינן כשותה או לא וטעמא דרבא דלא חשיב ליה כשותה לפי שהריח נכנס בפניו ומזיקו והקלקול רבה על התקון ושרי כדאמרינן פ״ק דחולין (דף ח.) גבי סכין של עבודת כוכבים מותר לשחוט בו משום דקלקולו רבה על תקונו אבל זילוף של יין נסך ודאי אסור דהויא הנאה גמורה כדאמרי׳ בפ״ק דפסחים (דף כ:) שותים מלוג בשלא בשתים אבל בשתיה ודאי לא מחשבינן ליה לזילוף מדמתירין בפ״ק דפסחים (דף כ:) לזלף היין של תרומה טמאה ואי כשתיה חשיב ה״ל שותה תרומה טמאה שבמיתה אלא זילוף הנאה לחוד הוא דחשיב ומיתסר גבי יין נסך ולא דמיא לבת תיהא שהריח יוצא דרך הנקב ונכנס בחוזק בגופו ומזיק אבל זילוף הריח מתפזר(ו): **רבא** אמר מותר ריחא לאו מילתא היא. פרק כילד צולין (פסחים דף עו:) פליגי נמי רב ולוי בריחא גבי בשר שמן שצלאו עם בשר צלילה רב אסר ולוי שרי והתם תניא כוותיה דרב ופי׳ שם רש״י ותע״ג דתניא כוותיה דרב דאסר מ״מ הלכה כלוי דשרי משום דרבא סבר כוותיה הכא גבי בת תיהא והלכה כרבא לגבי אביי ופסק כן רש״י פרק כילד צולין ולא נראה דהתם קאמר דעובדא הוה בההוא ביתיתא דאיטווא בהדי בישרא ואסריה רבא מפרזקא למיכליה בכותחא ומעשה רב וגם מר בר רב אשי אוסר שם אפילו במילתא והלכה כמותו בר מתרי מילי וע״ק דאי פליגי אביי ורבא בפלוגתא דרב ולוי א״כ ה״ל לאיתויי פלוגתייהו התם לכ״ג דודאי הלכה כרב דהתם דריחא מילתא היא והלכה כרבא נמי הכא גבי בת תיהא דריחא לאו מילתא היא ואביי נמי דהכא דאמר ריחא מילתא היא ל״ל אגא דאמרי אפילו כלוי דאמר התם ריחא לאו מילתא היא דשאני הכא שהוא נהנה ומריח מן האיסור היין עצמו הלכך הוי לגמרי כאילו שותה מן היין עצמו אבל התם אינו אלא ריח האיסור נכנס בתוך החיתר והוא אוכל את החיתר ובהא אפילו אביי מודה דריחא לאו מילתא היא ורבא נמי דהכא ל״ל אגא דאמרי אפי׳ כרב דאמר התם ריחא מילתא היא דשאני הכא שהריח מזיק לו לפי שנכנס בגופו ולכך אמר דריחא לאו מילתא היא הלכך אין אביי אין רבא דהכא מלו שברי אין כרב אין כלוי דהתם והשתא הוי טובא גווני דריחא ריח החזק שבכולן פת חמה וחבית פתוחה דאסור לכ״ע וריח בשר פלוגתא דרב ולוי וקי״ל כרבא למטה מהם פת לוגנת וחבית פתוחה או פת חמה וחבית מגופה והמותר לכ״ע פת לוגנת וחבית מגופה ולענין ריחא דהתם הלכה כרב דאמר ריחא מילתא היא ה״מ בתנורים שלהם שהיו קטנים וה״ה תחת מחבת שלנו שקורין תרפי״ד בלע״ז שאופין מחתיה הפשטיד״א כמו כן ריחא מילתא היא אבל בתנורים גדולים שלנו אין לחוש לריחא ובלבד שלא יהא פי התנור סתום ואין לחוש אם אפי׳ פשטיד״א של בשר (ו)עם טריט״א של גבינה בתנור א׳ רק שלא יגעו זה בזה או עם האיסור פי׳ כגון פשטיד״א של גבינה אין לחוש כמו כן אם שמנונית האיסור על המרדה שקורין פאל״ה בלע״ז אסור ליתן היתר עליה כל היום מיהו כשאינה בת יומא מותר להשתמש בה לכתחלה ולא גזרו שאינה בת יומא אטו בת יומא אפילו לכתחלה כיון דלא אפשר שהרי העובד כוכבים לא ישמע לו לעשות מרדה חדשה בכל פעם ופעם שישפוך עליה של איסור אבל אם יש שמנונית האיסור דנבילה וגבע להיתר או מתת היתר אסור וא״ת אמאי לא התם מיירי בריחא דפטם כגון בשר ונבילה ולכך אמר רב דריחא מילתא היא דאזיל אלי ומפטם אלי אבל גבי כמון שהוא מעשה תנור ולא פיטום אפי׳ רב מודה דריחא לאו מילתא היא ועל חטה וחמץ שנמצאת נאחת מן המצות בי״ד לא מיבעיא קודם ו׳ שעות דמותרות האחרות לפי שבטל בששים כמו חמץ שלא בזמנו אלא אפילו אחר ו׳ שעות מותרות האחרות משום דלא הוי חמץ בזמנו וחמץ שלא בזמנו אינו במשהו עד זמנו ממש דהיינו בז׳ ימים של הפסח וכן משמע בפסחים בפ׳ כל שעה (דף ל.) דקאמרינן לשם חמץ כשהוא לאחר זמנו בנותן טעם אפי׳ לר׳ יהודה דקאמר חמץ כשהוא לאחר הפסח בלאו וה״ה לאחר ו׳ שעות אך אותה מצה נכון לאוסרה ואם אפו המצות בשבעת ימי הפסח ונמצאת חטה וחמץ נאחת מהן כולן אסורות ובתנור נמי יש לאסור דלע״ג דתנורים שלנו ריחא לאו מילתא היא מ״מ נהי דטעם ליכא מ״מ משהו בעלמא איכא ואפי׳ במעשה תנור דלאו פטום: **אמר** רבא מנא אמינא לה דריחא לאו מילתא היא דתניא(ז) תנור שהסיקו בכמון של תרומה ואפה בו את הפת מותרת. וא״ת מ״ש מהא דאמר דבפסחים פ׳ כל שעה (דף כו:) תנור שהסיקוהו בקליפי ערלה ואפה בו את הפת אסורה למ״ד יש שבח עצים בפת וי״ל דלא שייך לאסור (ח) שבח עצים בפת אלא דוקא באיסורי הנאה משום דיש שבח עצים בפת היינו שבח הנאה דעצים בתוך הפת וחשיב נהנה מן העצים הלכך התם גבי ערלה דאסור בהנאה אסרינן מהאי טעמא אבל הכא בתרומה דודאי מותרת בהנאה לזרים אין לאסור משום יש שבח עצים בפת ותדע דהאמר(ט) המבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל ואמאי בשוגג יאכל הא כל עצים בשבת מוקצים אפילו נתלשו מאתמול ויש שבח עצים בפת א״כ כשאוכל הפת שנאפה עם העצים יש שבח ואוכל מוקצה אלא ודאי כדפי׳ דלא אסרינן משום שבח עצים אלא דוקא באיסורי הנאה כדפרישי׳ ומוקצה מותר בהנאה הוא (י)ומכאן יש להתיר פת חמה (יא)שנאפה בי״ט דאין לאסור משום דשמא העצים שנאפה בהן נתלשו היום ומוקצים הם דמה בכך הא פרישי׳ דלא אמר יש שבח עצים בפת רק לענין איסורי הנאה ואם משום שמא נתנו החיטין היום וגם מילושו (ו) אין בכך כלום כיון דמעיקרא בעודם חיטין היו ראוין לכום מיהו הא״ג אזלד כשתחתן בי״ט מיהו ר׳ יחיאל היה נוהג היתר בדבר וגם בשבת יש שמתירין ליקח פת חמה מן העובד כוכבים מטעמא דפי׳ אחנם בב׳ ימים של ר״ה שמע מורי שיש אוסרין לפי שלפעמים שהקיר נמשך עד ר״ה ויכולין לקנור בי״ט של ר״ה ולאפות בי״ט שני ונכון להחמיר בשני ימים טובים של ר״ה: (ו) **וכן** חומץ שנפל לתוך הגרסין. קשה וכי עד השתא לא אשמועינן דטומן טעם לפגם מותר הא מרישא שמעינן ליה וי״ל דקמ״ל דלע״ג דכי נפל לתוך הגרסין צוננין משביח כדאמר בגמ׳ אפ״ה לתוך גרסין רותחין שרי דלא גזרינן אטו צוננין:

אמר

עין משפט נר מצוה

נו א מיי׳ פכ״ע מהל׳ שבת הל׳ ח סמג לאוין סה טוש״ע א״ח סי׳ רל סעיף ג וסי׳ רנב סעיף ג:
נז ב ג מיי׳ פי״ג מהל׳ מאכלות אסורות הל׳ יד סמג לאוין קמח טוש״ע י״ד סי׳ קח סעיף ה:
נח ד מיי׳ שם טוש״ע שם סעי׳ ו ועיין בהג״ה:
נט ה מיי׳ פט״ו מהל׳ תרומות הלכה יד:
ס ו ז מיי׳ שם הל׳ י״ג ועיין בכ״מ טוש״ע י״ד סי׳ קח סעיף ד:

מסורת הש״ס

(ה) ב״ב לו., (ו) שם, (ז) [נקב הוא שנוקבין במגופ׳ החבית ומניחין פיהם ע״פ הנקב ושואפין את ריחו של יין ויודעין אם החמיץ ואם טוב הוא. עיין ערך תא ד׳], (ד) תרומות פ״א מ״ד, (ח) שם [מ״ג בפסחים עו.:], (ו) [ועי׳ מ״ש תוס׳ לעיל יב: ד״ה אלא], (ז) [ל״ל עם פשטיד״א], (ח) [ל״ל דתנן], (ט) [שבת לח.], (י) [ועי׳ היטיב תוס׳ ב״ק קטו. ד״ה הכרעה], (כ) שלפלה עיבד מוכנים בי״ט כל״ל,

גליון הש״ס

גמ׳ ושעמא הכא הלא. קשה לי למה בכך דנקרא אלא מ״מ להוי כמו אלא דחמרא ומלא דשכרא לאבי דאזל בתר טעמא לא הוי מב״מ וה״נ הא שוף שוף אין טעמן שוין דזה טעמיה אלא חה טעמיה חמרא וכ״ע גם ק״ל על רבא דהי דלא מקרי אלא מ״מ הא פשוט כיון דקלט ריחא דחמלא סופו לעשות אלא לגמרי והוי מין במינו כמ״ש הר״ן גבי שאור בעיסה: **תוס׳** ד״ה אביי ובו׳ שותה תרומה (שהורה) [טמאה] דבמיתה. תמיהני הא אוכל ושותה תרומה (טהורה) [טמאה] עובר בעשה אבל לא במיתה אא״כ באוכל תרומה טהורה בטומאת הגוף. וכן קשה לי על רש״י בכורות דף יב ע״ב וכ״ע: ד״ה רבא וכו׳ דשאני הכא שהריח מזיק לו. עיין תשובת מהרי״ק שרש קל״ג:

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ שאין בה טעם כמון: (ב) רש״י ד״ה בת תיהא וכו׳ להתקיים הס״ד ואח״כ מ״ה עובד כוכבים ותיבת להריח נמחק: (ג) תוס׳ ד״ה בת תיהא וכו׳ ובולט לחוץ ומניחין לתוכו קנה קטן: (ד) ד״ה אביי וכו׳ דאשביינא ליה נהנה וכו׳ שהריח נכנס בגופו ומזיקו: (ה) ד״ה אמר רבא וכו׳ ולא שייך לאסור משעם יש שבח עצים: (ו) בא״ד וגם מילושו היום אין בכך: (ז) ד״ה כגון תומץ שנפל:

מוסף רש״י

הרודה. מן התנור (פסחים עו:). ר״מ אוסר. לזרים, מפני שנכנס לו ריח התרומה (שם). שואבות. את הריח (שם).

דברי הכל אסורה בפת צוננת וחבית מגופה דברי הכל מותרת לא נחלקו אלא בפת חמה וחבית מגופה בפת צוננת וחבית פתוחה והא דידי נמי כפת חמה וחבית פתוחה דמי: זה הכלל כל שבהנאתו בנותן טעם כו': אמר רב יהודה אמר שמואל הכי הלכתא ואמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא שנפל לתוך גרסין רותחין אאבל נפל לתוך גריסין צוננין והרתיחן נעשה כמי בשהשביח ולבסוף פגם ואסור וכן כי אתא רבין אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן לא שנו אלא שנפל לתוך גרסין רותחין אבל נפל לתוך גריסין צוננין והרתיחן נעשה כמי שהשביח ולבסוף (ח) פגם ואסור וכן כי אתא רב דימי כו' וכך היו עושין בערבי שבתות בציפורי וקוראין אותם שחליים אמר ריש לקיש נותן טעם לפגם שאמרו לא שיאמרו קדירה זו חסירה מלח יתירה מלח חסירה תבלין יתירה תבלין אלא כל שאין חסירה כלום ואינה נאכלת מפני זה ואיכא דאמרי אמר ריש לקיש נותן טעם לפגם שאמרו אין אומרין קדירה זו חסירה מלח יתירה מלח חסירה תבלין יתירה תבלין אלא בהשתא מיהא הא פגמה אמר ר' אבהו אמר רבי יוחנן כל שטעמו וממשו אסור (ט)(לוקין) עליו וזהו כזית בכדי אכילת פרס טעמו

אמר רב יהודה אמר שמואל הכי הלכתא. ה"ג בספרים וכן נראה מדאמר בסמוך מדברי כולן נלמוד נותן טעם לפגם מותר ומאי מדברי כולן וכי משום דמפרשינן למתני' ליהוו סברי לה אלא מדגר' הכי הלכתא מימא (ג) מדר' יהודה שמעי' בהדיא וכן מדר' יוחנן בהדיא בסמוך דקאמר אם ריבה נותן טעם לפגם מותר ומסתמא רבה בר בר חנה ורב (ד)(חידי) נמי שבאו לפרש המשנה כמו כן אזלי בשיטתייהו:

נעשה כמי שהשביח כו'. תימה אמאי נקט האי לישנא דהא ודאי משביח הוא וי"ל לפי שעיקר הטעם לא היו עד לאחר שירתיחו וילענו: **וקוראין** אותו שחליים. לפי שהיו רגילין להניח בו חומץ כמו בשחלייס כדאמרינן לעיל (ה) גבי (ו)(תחלי) מי איכא בהו חלא מיגרי בהו ואשמעינן רב דימי שהיה משביח מן החומץ: **אמר** ריש לקיש נ"ט לפגם. (ז) לא שיוכל לומר שהקדירה נפגמת ממתם דבר אחר כו' להאי לישנא קמא הוי לאומרא וה"ק מה שהתירו חכמים פגם לא מייירי בפגם שיש לתלותו בדבר אחר כגון בחסרון מלח או ביתרון מי אותו פגם ודאי לא התירו כמו שאילו היתה כתקונה ממלח ותבלין היה האיסור נותן בהם טעם לבטל אלא איזהו פגם שמותר כל שאינה חסירה כלום ואינה נאכלת מפני זה פירוש שהאיסור פוגמה ואינה נאכלת לאו דוקא שאינה נאכלת אלא כלומר שנפגמת ואיכא דאמרי אמר ר"ל נותן טעם לפגם שאמרו אין אומר קדירה זו דלקולא קאמר וה"ק אין תולין הפגם בדבר אחר כדי לאסור שיאמרו אין הפגם ממתם יתרון או חסרון אלא ממתם אין הפגם מלח ואילו היתה כתקונה לא היה האיסור פוגמה ואסור אין אומרין כך אלא כיון שהיא פוגמת עכשיו כמו שהיא בין שהיא חסירה או יתירה מלח מותר: **א"ר** יוחנן כל שטעמו וממשו אסור ולוקין עליו טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו. פי' רש"י בפרק גיד הנשה (חולין דף צח:) מכאן לטעם כעיקר לאו דאורייתא ופי' כגון (ח) חלב שנפל לתוך בשר או חלב שנפל נימוח שאין ממשו בעין ואין נראה מה שפי' רש"י חלב שנפל לתוך בשר דאפילו לפירוש רש"י לטעם כעיקר לאו דאורייתא מודה בבשר בחלב דהוי דאורייתא דדרך בישול אסרה תורה כדאמר בשמעתתא דטיפת חלב כו' פ' כל הבשר (שם דף קח.) ועוד דהאוכל בשר בחלב אוכל ממשו של איסור כשאוכל הבשר כדאמר פרק כל הבשר (שם) (ו) אלא צריך לומר כגון חלב נימוח שנפל ונבלע לתוך הבשר דליכא רק טעם בעלמא וטעם לאו דאורייתא (ט) מדקאמר אבי שמע מינה טעמו ולא ממשו בעלמא דאורייתא דאי סלקא דעתך דרבנן מבשר בחלב אמאי לא גמרינן דחידוש הוא אי חידוש אע"ג דליכא טעמא נמי משמע דכי נמי ליתא בעלמא אלא מדרבנן גבי בשר בחלב הוי דאורייתא והכי אלכתא כר' יוחנן וכן משמע בפרק כל הבשר בשמעתא דטיפת חלב דאמר אבי טעמו ולא ממשו דאורייתא דאי מדרבנן וכו' ורבא אמר דרך בישול אסרה תורה משמע דבבר רבא טעמו ולא ממשו דהיינו טעם כעיקר לאו דאורייתא והלכתא כרבא לגבי אבי ועוד דאיה מפרק גיד הנשה דקאמר גבי זרוע בשלה דאיל מזיר (ו) והוא היתר מכלל איסור כזה שהתיר הכתוב לבשל הזרוע עם האיל ואמר רבא לא נצרכא אלא לטעם כעיקר דבקדשים אסור מכל אשר יגע בבשרה יקדש וגבי זרוע בשלה שרי מדנקט רבא טעם כעיקר בקדשים אסור משמע הא בחולין שרי וקרא דגיעולי עובדי כוכבים שלוה הכתוב להגעיל כלי מדין אע"פ אלא היה בהם רק טעם מיניה לא גמרינן דחידוש הוא דהא אפי' קדירה בת יומא א"א דלא פגמה פורתא ואפ"ה אסרה רחמנא אלמא חידוש הוא אלא לא גמרינן מיניה ואע"פ דבפרק אלו עוברין בפסחים (דף מד:) מייתי קרא דמשרת עניים גבי טעם כעיקר לאו דרשא גמורה מדאורייתא היא אלא אסמכתא בעלמא ונעולם טעם כעיקר לאו דאורייתא כך שיטת רש"י ולא נראה לר"ת דהא ר' יוחנן אית ליה דר"ע פרק אלו עוברין (שם דף מד:) דליף טעם כעיקר מגיעולי עובדי כוכבים ואין לומר דאסמכתא בעלמא היא דהא פריך התם והאי משרת להיתר מצטרף לאיסור לחייב מלקות לנזיר ששרה פתו ביין ויש בו להצטרף מפת ומיין ורבנן מוכחים מיניה טעם כעיקר וכי היכי דלר"ע הוי דרשא גמורה גבי היתר מצטרף לאיסור מדחייב עליה מלקות ה"נ לרבנן הוי דרשא גמורה מדאורייתא דטעם כעיקר דאורייתא והיא דפרק כל הבשר (חולין דף קח.) דאמר רבא דרך בישול אסרה תורה דמשמע דפליג על אבי ויסבור דטעם כעיקר לאו דאורייתא כדפרישית לפי שיטת רש"י לא היא אלא ודאי גם רבא ס"ל דטעם כעיקר דאורייתא דבפרק התערובות (זבחים דף עט.) קאמר רבא (ו) אימור דאמרי רבנן רובא ובטעמא וכי היכי דברובא הוי דאורייתא מאחרי רבים להטות ה"נ בטעמא והתם בפרק כל הבשר ה"ק רבא לאבי מבשר בחלב לא תוכל להוציא דטעמו ולא ממשו דאורייתא דהיינו טעם כעיקר משום דבשר בחלב דרך בישול אסרה תורה ודחויא בעלמא הוא אבל ודאי טעם כעיקר דאורייתא כדאמר ליה בפסחים (דף מד:) ממשרת עניים והיא דפרק גיד הנשה (חולין דף צח:) דגבי זרוע בשלה דקאמר רבא (ח) גרסינן לא נצרכא אלא להיתר מצטרף לאיסור דבקדשים אסור מכל אשר יגע בבשרה יקדש והכא שרי כגון שמקלת בשר הכתף עם כל הזרוע חוץ לרוטב ובולע האיל מן הזרוע אלי שיעור כדפי' פרק גיד הנשה (שם דף צט.) (ט) אבל חולין אין היתר מצטרף לאיסור דחולין מקדשים לא גמרינן ועוד יש לייסד גירסת הספרים והכי פירושו דבקדשים אסור וה"ה בחולין ונקט קדשים משום דאיירי בהו קרא דכל אשר יגע בבשרה יקדש (ט) היינו משום דאי לא אשכחנא קרא אחרינא לאשמעינן טעם כעיקר ואוקימנא קרא דחטאת לטעם כעיקר קודש מלהיתר מצטרף לאיסור אבל בתר דחזינן טעם כעיקר ממקום אחר ודאי אוקמינן לקרא דחטאת להיתר מצטרף לאיסור ומכל מקום מייתי ליה לטעם כעיקר משום דהדרשא פשוטה יותר כי כן רגיל התלמוד גבי מילה לדחות שבת מיום השמיני ובפרק ר"א דמילה (שבת דף קלב.) דריש לה מבן שמונת ימים וכן למול במקום נגע והכי מוכח דטעם כעיקר שרי גבי אבי אל מזיר כגון

שמבשל

סא א עוש"ע י"ד סימן קלד סעיף יב:
סב ב מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הלכה כח סמג לאוין קמא טוש"ע י"ד סימן קג סעיף כ:
סג ג טור ש"ע שם סעיף ג:
סד ד מיי' שם הלכה ג והלכה ג:

הגהות הב"ח

(א) גמ' א ולבסוף פוגם ואסור: (ב) רש"י ד"ה כל שטעמו וממשו אסור ולוקין וכו' יותר מבכדי: (ג) תוס' ד"ה אמר וכו' נימא דמדר' יהודה וכו' מדרבי יוחנן שמעינן להדיא: (ד) ד"ה אמר ריש לקיש וכו' לפגם שאמרו לא שיוכלו וכו' מה שהתירו חכמים נ"ט לפגם לא מיירי וכו' לא התירו כיון שאילו היתה: (ה) ד"ה א"ר יוחנן וכו' כגון חלב שנפל לתוך בשר או חלב נימורח שנפל שאין ממשו: (ו) בא"ד כדאמר פרק כל הבשר דקאמר אבי טעם מיניה וכו' אי מדוש הוא אע"ג וכו' בשר בחלב הוי דאורייתא אלא צריך לומר כגון חלב וכו' וטעם לאו דאורייתא והכי הלכתא כר' יוחנן כע"ל: (ז) בא"ד גבי זרוע בשלה דאיל מזיר דהו היתר מכלל איסור דאיסור מה דבעלמא אסור כה"ג שהתיר הכתוב לבשל וכו' דבקדשים אסור וכו' אע"ג דבפרק אלו עוברין: (ח) בא"ד דקאמר רבא לא נצרכא וכו' הכי גרסינן לא נצרכא אלא להיתר: (ט) בא"ד והיינו משום וכו' טעם כעיקר הוה אוקימנא: